

HRAVÝ

DĚJEPIS

STŘEDOVĚK A RANÝ NOVOVĚK

Pracovní sešit pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

V souladu s RVP

Vydavatelství
Taktik

HRAVÝ DĚJEPIS 7 – Středověk a raný novověk

Pracovní sešit pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

Autor: Mgr. Petr Mácha
Odborná spolupráce: Mgr. Věra Štefánková
Recenzenti: PaedDr. František Parkan
Mgr. Pavel Martinovský
Jazyková korektura: Mgr. Věra Štefánková
Grafická úprava a sazba: Sára Doležalová
Návrh obálky: Mgr. Martin Pavlík, Sára Doležalová
Produktový manažer: Mgr. Lucie Pěnkavová
Projektový manažer: Ing. Jaroslav Brdjar

ISBN: 978-80-7563-068-1
2. vydání, 2017
Copyright: © Vydavatelství Taktik International, s.r.o., Praha 2015 (1. vydání 2015)
Vyrobil a vydal: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 170 00 Praha 7

Schválilo MŠMT č.j.: MSMT-4928/2017 dne 23. května 2017 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Dějepis s dobou platnosti šest let.

Všechna práva vyhrazena. Šíření či reprodukce obsahu nebo jeho částí jakýmkoliv způsobem jsou bez předchozího písemného souhlasu vydavatele zakázány.

HRAVÝ DĚJEPIS

7

_____
JMÉNO

_____
ŠKOLA

_____
TŘÍDA

_____
ŠKOLNÍ ROK

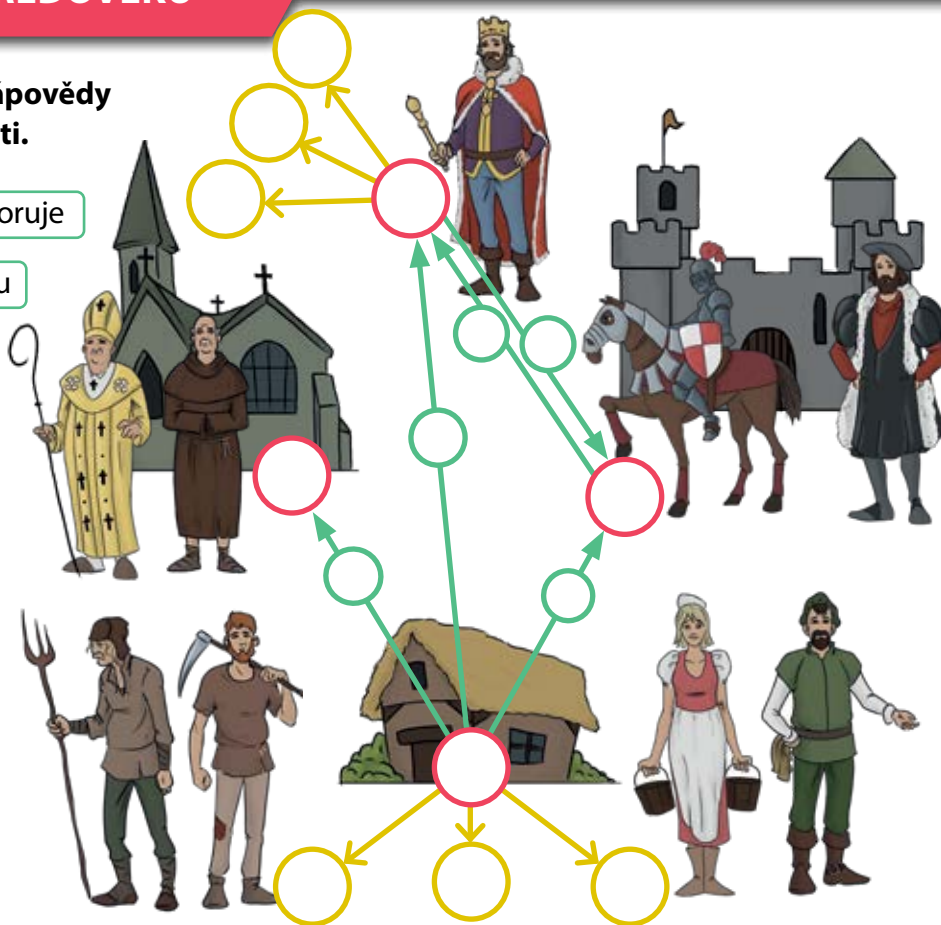
Společnost v raném středověku	2
Duchovenstvo	4
Západní Evropa	5
Osudy východořímské říše	7
Mimo území bývalé římské říše	9
Opakování 1. části	10
České země v raném středověku	11
Čechy v době knížecí	14
První čeští králové	16
Kultura raného středověku	17
Opakování 2. části	19
Společnost ve vrcholném a pozdním středověku	20
Dějiny významných států a národů v Evropě	22
Poslední Přemyslovci	24
Opakování 3. části	30
Lucemburkové	31
Husitství	34
Jiří z Poděbrad a Jagellonci	36
Objevné plavby	38
Kultura ve vrcholném středověku	39
Opakování 4. části	41
Společnost v raném novověku	42
Reformace	43
Vývoj v dalších významných evropských státech	44
Dějiny českých zemí v raném novověku	45
Třicetiletá válka	47
Důsledky třicetileté války	49
Kultura na počátku novověku	50
Opakování 5. části	52

SPOLEČNOST V RANÉM STŘEDOVĚKU

1 Doplň s pomocí barevné nápovědy schéma feudální společnosti.

- 1 přísahá věnost, vojensky podporuje
- 2 uděluje léno, poskytuje ochranu
- 3 desátky, církevní poplatky
- 4 poddanské dávky, robota
- 5 kníže   6 duchovenstvo
- 7 pracující lidé   8 šlechta
- 9 zemědělci   10 panovník
- 11 obchodníci   12 císař
- 13 řemeslníci   14 daně
- 15 král

2 Vyber správnou odpověď. Z označených písmen sestav latinský název pro léno.

Veškerá půda ve státě byla osobním vlastnictvím...	F	...panovníka (císaře, krále, knížete).	T	...církvě.
Panovník odměňoval členy své družiny za věnost a statečnost v boji...	E	...propůjčením půdy.	O	...odebráním půdy.
Od leníka vyžadoval panovník ...	R	...pouze placení daní.	U	...přísahu věnosti a vojenskou pomoc.
Pokud leník porušil přísahu, mohl mu panovník...	D	...léno odejmout.	Q	...zvýšit daně.
Pokud leník zemřel, připadlo propůjčené léno...	E	...jeho příbuzným.	U	...zpět panovníkovi.
Pokud zemřel panovník, měl nový panovník...	M	...právo ponechat půdu leníkovi.	S	...povinnost ponechat půdu leníkovi.

Latinsky se léno nazývalo , proto se středověké společnosti říká .

3 Vyber, čím se člověk mohl ve středověku díky svému úsilí stát a čím se mohl stát jen kvůli tomu, že se narodil do určité společenské vrstvy.

- poddaný
- král
- mnich
- hrabě

- jeptiška
- vévoda
- kníže
- rytíř

4 Které události ze středověkého života ukazují tyto obrázky?

5 Přiřaď jména legendárních rytířů k jejich popisu. O kterém z nich víme s určitostí, že opravdu žil?

1 - svatý Jiří

2 - Artuš

3 - Richard Lví Srdce

4 - Roland

Měl lesní roh Olifant, na který zatroubil, aby varoval vojsko Karla Velikého. Mocné zatroubení mu ale způsobilo smrt.

Aby zachránil lidskou princeznu, zabil draka, který se usídlil na prameni a výměnou za vodu vyžadoval lidskou oběť.

Legendární anglický král, který sídlil na hradě Kamelot a společně se svými věrnými rytíři zasedal u kulatého stolu.

Anglický král, který se zúčastnil křížové výpravy. Měl ve znaku lvy.

6 Rytíři byli profesionální bojovníci a živili se bojem po celou dobu středověku. Za tu dobu se postupně měnila jejich výstroj a výzbroj. Přiřaď, co patří franckému bojovníkovi, co rytíři z raného středověku a co rytíři z doby vrcholného středověku.

francký bojovník

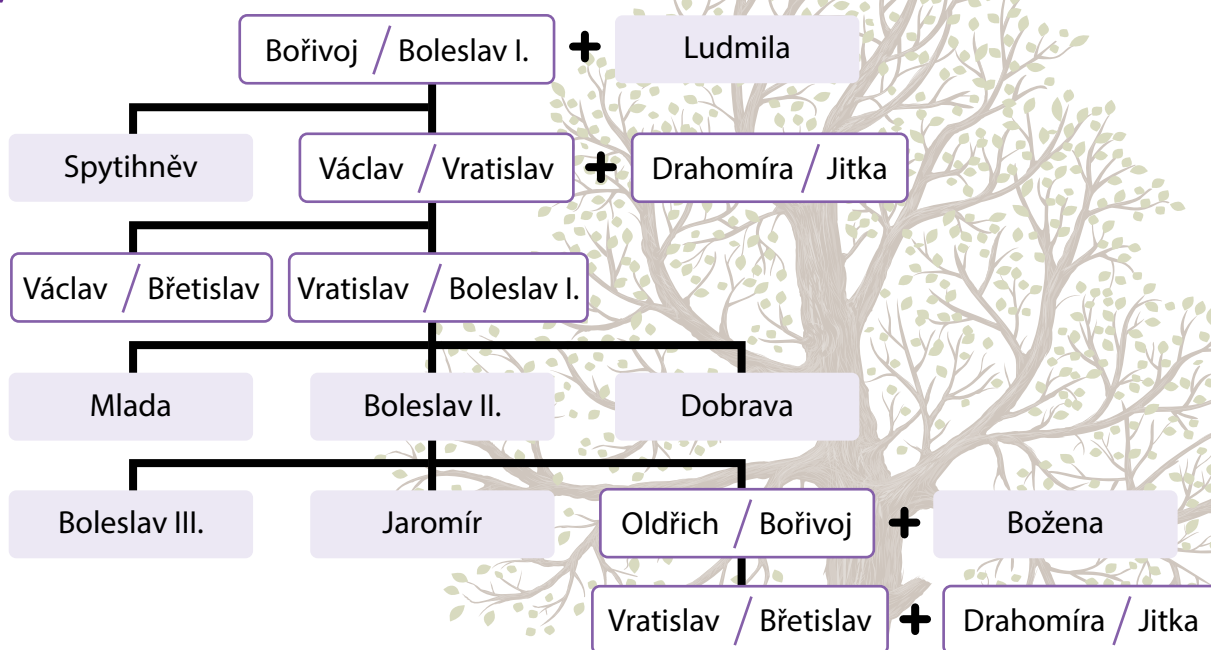

rytíř z raného středověku

rytíř z vrcholného středověku

a šupinová zbroj	b otevřená přilba bez nánosníku	c plátové rukavice	d kulatý štít
e kožené boty	f nohy omotané koženými řemeny	g plátová zbroj	h meč
i štít mandlovitého tvaru	j přilba s nánosníkem	k štít	l kroužková zbroj
m přilba se sklopným hledím	n plátové chrániče kolen a loktů	o kroužkové rukavice	

2

Drahomíra byla Vratislavova

					2			

 . Ludmilin vnuk se jmenoval

3							

 .

Bratr knížete Václava se jmenoval

		1						

 . Drahomíra byla Václavova

	7						

 .

Oldřich byl Břetislavův

		9					

 . Nejmladší ze synů Boleslava II. se jmenoval

		8					

 .

Snacha kněžny Ludmily se jmenovala

			5					

 . Boleslav II. byl Oldřichův

				10			

 .

Kníže Spytihněv byl Václavův

			4				

 . Oldřichův bratr byl kníže

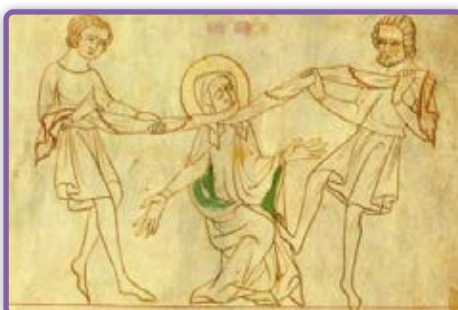
						6	

 .

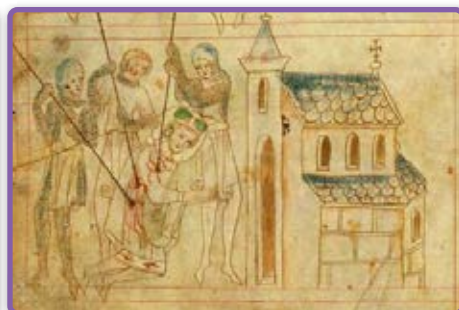
Přemyslovci tedy původně sídlili na místě zvaném .....

Byl společně se svou manželkou pokřtěn na dvoře velkomoravského knížete Svatopluka. Křest vykonal arcibiskup Metoděj.

Byla uškrcena vrahy, které najala Drahomíra, aby se nemusela dělit o regentskou vládu.

Byl zavražděn svým bratrem
28. září 935 ve Staré Boleslavi,
když šel na ranní bohoslužbu
do kostela sv. Kosmy a Damiána.

4 O životě a smrti mučedníků a svatých vypráví takzvané legendy. Seřaď úryvky z první staroslověnské legendy o sv. Václavu podle toho, jak se asi události v předvečer a druhý den ráno 28. září 935 staly.

Časně zrána zvonili na jitřní. Jakmile Václav uslyšel zvon, řekl: Díky tobě, Pane, že ses mi dal dočkat tohoto jitřa. I vstal a šel na jitřní. Hned v bráně jej dostihl Boleslav. Václav se naň ohlédl a řekl: Bratře, včeras nám dobře posloužil.

K uchu Boleslava se naklonil ďábel a zkazil jeho srdce, že mu odpověděl: Nyní ti chci lépe posloužiti. Po těch slovech udeřil jej mečem po hlavě. Václav se obrátil a řekl: Co ti to napadlo, bratře? A po těch slovech jej uchopil a srazil na zem.

Tu přispěchal jakýsi Tuža a ťal Václava do ruky. Ten poraněn na ruce pustil bratra a běžel do chrámu. Tu dva ďábli řečení Tira a Česta ubili jej v bráně chrámové. Hněvsa pak přiskočil a probodl mu bok mečem. Václav ihned vypustil svou duši se slovy: V ruce tvé, Pane, poroučím ducha svého.

Když nastala noc, shromáždili se ti zlí psi na dvorci jednoho z vrahů Hněvsy, zavolali Boleslava a s ním se usnesli na onom ďábelském záměru proti jeho bratru. [...] I řekli: Až půjde na jitřní, tehdy si naň počináme.

5 Seřaď události, jak šly po sobě. V tajence vyjde název prvního kláštera založeného v Čechách a jméno jeho první abatyše.

L založení pražského biskupství	Ř vražda knížete Václava
A Břetislav vydal první zákoník	I Boleslav I. knížetem
I vláda kněžny Drahomíry	J Bořivoj zakládá Pražský hrad
D připojení Moravy k českému knížectví	M bitva na Lechu
A vyvraždění Slavníkovců	

První klášter na území Čech byl ženský klášter svatého ..... na Pražském hradě. Jeho první abatyší byla ....., dcera knížete ..... (doplň podle rodokmenu Přemyslovců).

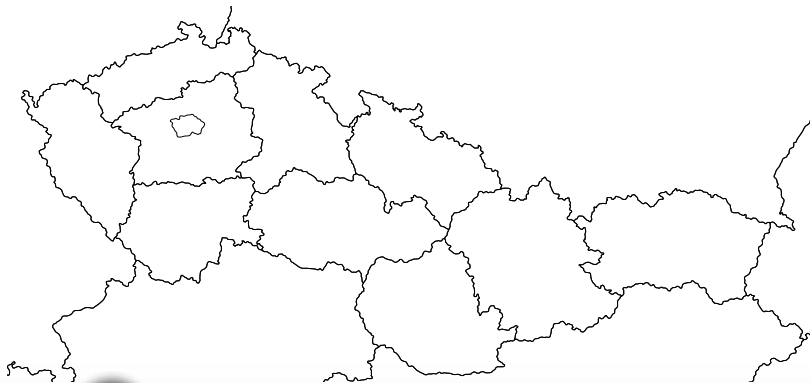
6 Pomocí číslovky přiřaď, co k sobě patří.

1 - Břetislav, 2 - Boleslav I., 3 - Boleslav II.

..... první česká mince	..... Děttmar a Vojtěch	..... denár	..... vyvraždění Slavníkovců
..... založení pražského biskupství	..... vládne nejstarší z rodu Přemyslovců	..... stařešinský řád	

7 Zakresli do mapy území, které...

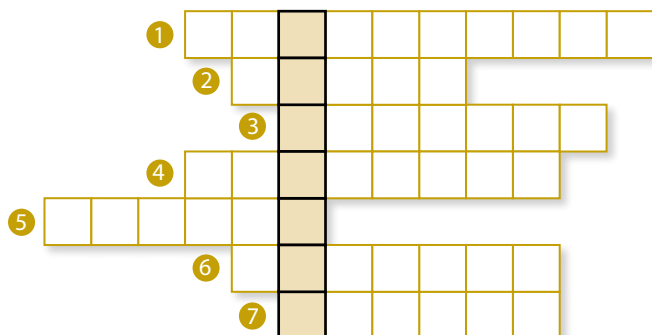
- ovládali Přemyslovci za vlády knížete Václava počátkem 10. století,
- ovládali Slavníkovci,
- ovládali Přemyslovci za vlády Boleslava III.

SPOLEČNOST VE VRCHOLNÉM A POZDNÍM STŘEDOVĚKU

Venkov, město

1 Vylušti doplňovačku. V tajence vyjde označení člověka, který byl pověřen vrchností založením města nebo vesnice.

1. osídlování nového území
2. svazky slámy použité na zakrytí střechy
3. odstraňování pařezů ve vykáceném lese
4. krátké trámy s kamenným nebo cihlovým zdívkem jsou typické pro domy ...
5. část postroje zvířat sloužící k zapřažení do pluhu
6. z dlouhých trámů se stavěly domy ...
7. osoba stojící v čele vesnice, zastupující vrchnost

Založením města nebo vesnice pověřovala vrchnost (šlechtic nebo panovník) osobu, která se nazývala ..... (podle latinského „locus“ – místo). Ten měl za úkol najít lidi ochotné se v novém místě usadit a organizoval všechny náležitosti potřebné k založení obce. Často se po splnění tohoto úkolu stával rychtářem v daném místě. Která z osob na obrázku je asi lokátor?

2 Rozhodni, které ze vsí na zobrazených plánech jsou uspořádány kolem návsi a které podél hlavní cesty.

kolem návsi   podél hlavní cesty

kolem návsi   podél hlavní cesty

kolem návsi   podél hlavní cesty

3 Zapiš do tabulky jednotlivé pojmy z období kolonizace a jména obcí, která jsou od nich odvozena.

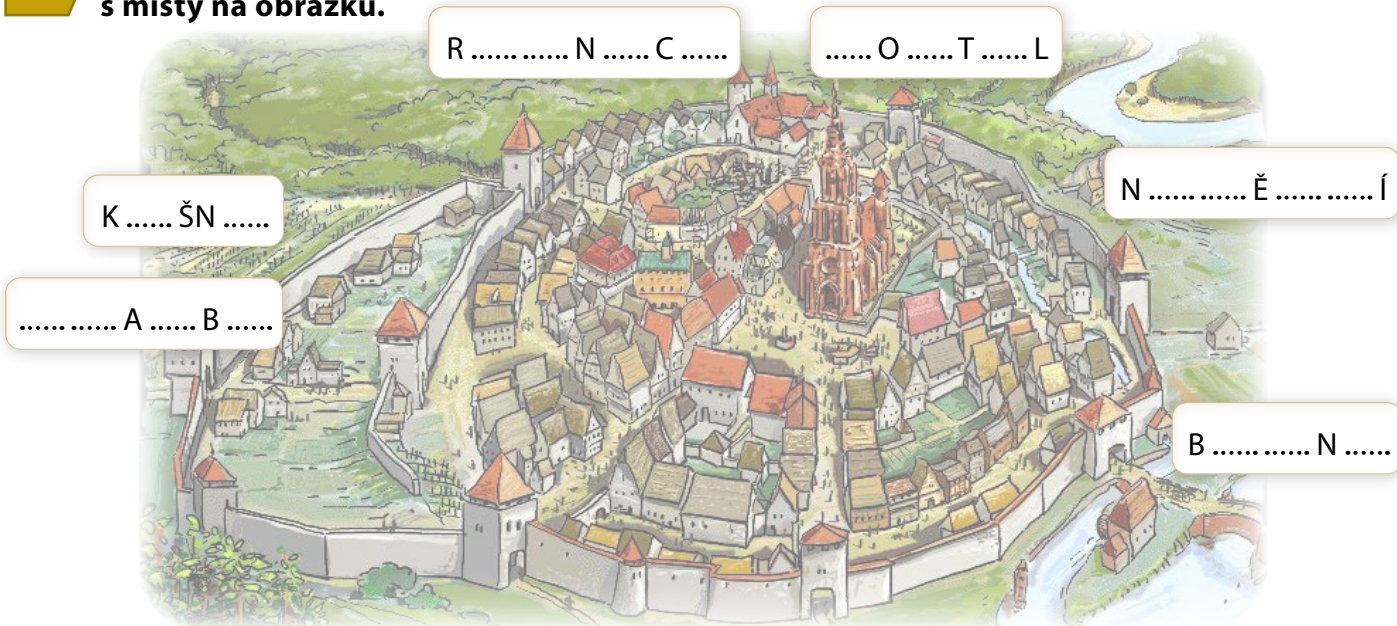
Újezd nad Lesy	Červená Lhota	Žďár nad Sázavou	Lhóta	Klučov	Újezd u Průhonic	
Klučení	Lhotka nad Labem	Žďáření	Klučnice	Žďár nad Metují	Újezd	Písková Lhota

	pojem	názvy obcí
Odstraňování pařezů v pokáceném lese		
Zalesněné území ohraničené vodním tokem nebo nápadnými přírodními znaky		
Získávání zemědělské půdy pomocí vypálení lesního porostu		
Prominutí povinností vůči vrchnosti na určitou dobu		

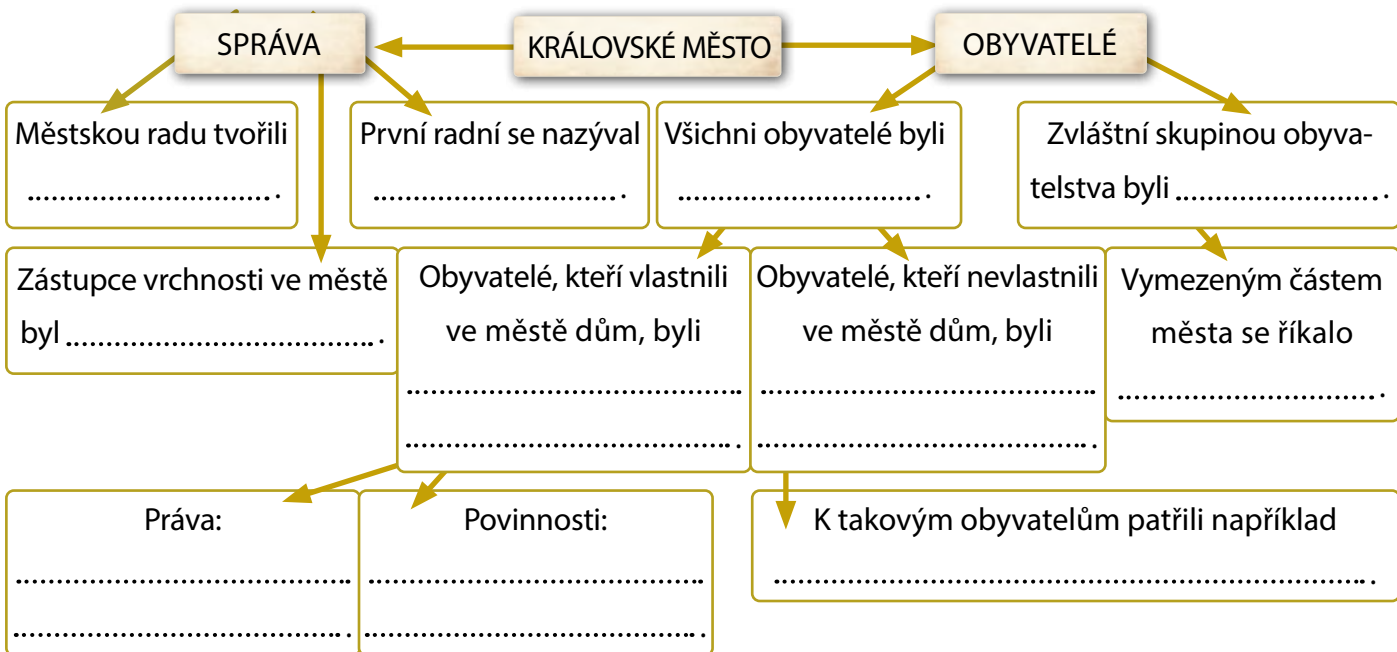

4 Dopln̄ názvy jednotlivých staveb, které lze najít ve středověkém městě a spoj tyto stavby s místy na obrázku.

5 Dopln̄ s využitím nápovědy schéma týkající se středověkého královského města.

ghetto	konšelé	purkmistr	židé	svobodní	rychtář	nádeníci, sluhové
zastávat úřady, volit	platit daně, bránit město	plnoprávní měšťané	neplnoprávní			

6 Dopln̄ k jednotlivým typům měst konkrétní příklady (jména měst).

Královské	Věnné	Poddanské	Horní	Lázeňské

HUSITSTVÍ

1 Dopln chybějící části textu o Janu Husovi.

Jan Hus kázal v pražské .....
 ....., kritizoval mimo jiné také
 prodej ..... Jelikož byl dán
 do papežské klatby a v Praze bylo kvůli
 jeho přítomnosti zakázáno vykonávat
 bohoslužby, křty a svatby, odešel raději ..... Jan Hus byl pozván na .....
 do ....., kde měl obhájit své názory. Jelikož odmítl své názory odvolat, byl prohlášen

za ..... a dne
 ..... v roce .....
 upálen. Jeho .....
 byl pak vhozen do řeky Rýn.

2 Vylušti s pomocí nápovědy čtyřsměrku (CH jsou dvě písmena). V tajence vyjde místo, s nímž je spojeno působení mistra Jana Husa.

Z	I	K	M	U	N	D	H
Ů	H	A	T	K	B	E	U
V	E	L	Á	A	A	F	S
O	J	I	B	K	S	E	I
Z	T	C	O	Ž	I	N	T
Ř	M	H	R	I	L	E	É
Í	A	Í	H	Ž	E	S	A
C	N	G	L	E	J	T	Z
A	R	Á	D	E	K	R	É
K	O	N	C	I	L	A	V
V	Í	T	K	O	V	C	A
Y	N	A	P	I	L	E	P

Člověk, který popírá církevní učení, se nazývá:

K

Sněm nejvyšších církevních představitelů:

K

Císař Svaté říše římské v době husitství:

Z

Husité používali ke stavbě vozové hradby:

V

Podle Jana Husa se jeho stoupenci nazývali:

H

Mohutný dřevěný štít:

P

Místo, kde se odehrála poslední bitva hus. válek:

L

Husitský velitel:

H

Vyhození z okna:

D

Kopec v Praze, kde husité porazili křižáky:

V

Místo, kde byla přijata kompaktáta:

B

Město založené radikálními husity:

T

Neporažený husitský vojevůdce – Jan:

Ž

Průvodní listina: G

Znak husitů: K

tajenka: .....

3 Vyber správnou odpověď. Z písmen sestaviš jména dvou míst, u nichž se odehrála významná střetnutí husitských válek.

Mezi čtyři pražské artikuly patřilo:

V) přijímaní pod obojí

K) odmítnutí Zikmunda jako českého krále

Husité založili město Tábor, kde:

O) přijali kompakτάta

Ī) se pokoušeli žít bez soukromého majetku

Zemský sněm v Čáslavi:

S) přijal Zikmunda za krále

T) prohlásil korunovaci Zikmunda za neplatnou

Spanilé jízdy byly:

K) výpravy za husitů za hranice Čech

R) kázání na horách

Symbolem husitů byl:

A) vůz

O) kalich

Radikální husité:

V) prohráli v bitvě u Lipan

N) nepřijímali pod obojí

Zikmund se vydal do Čech pro královskou korunu v čele křížové výpravy, která byla poražena u hory ..... .

4 Dopln slova a přiřaď jednotlivým husitským zbraním správné názvy.

1 K _ _ _ E

2 M _ _ _

3 S _ _ _ _ A

4 P _ _ _ _ T

5 H _ _ _ _ _ _ A

6 Ř _ _ _ _ H

7 T _ _ _ _ _ _ E

5 Kdo jsou muži na obrázcích?

KULTURA NA POČÁTKU NOVOVĚKU

- 1** Dopln rozdíly mezi kulturou středověku a novověku. Využij 9 slov z nabízených 12 možností.

mytologie / člověk / klenuté / tento svět / pevnosti / ploché / hudby / pohodlné bydlení / Bůh / šířky / dřevěné / výšky

STŘEDOVĚK A GOTIKA

NOVOVĚK A RENESANCE

Pozornost učenců i umělců se upírala k Bohu... ..., zatímco v novověku byl ve středu zájmu .....

Lidé se upínali k nadpřirozenému světu a posmrtnému životu... ..., zatímco v novověku se zajímali o .....

Gotická architektura byla stavěna spíše do ...., zatímco renesanční spíše do .....

Gotické stropy jsou ....a renesanční naopak .....

Sídla středověké šlechty – hrady – plnily funkci ...., zatímco renesanční zámky měly sloužit jako .....

Malířství období gotiky zobrazuje převážně náboženské motivy ... ..., renesanční malíři ovlivnění antikou zobrazují i náměty z antické .....

- 2** Dopln typické znaky renesanční architektury a spoj je s jejich vyobrazením.

.... G .....

..... Á .....

Ř .....

S ..... U .....

- 3** Spoj renesanční dílo s autorem.

Jan van Eyck

Michelangelo Buonarroti

Sandro Botticelli

Leonardo da Vinci

Manželé Arnolfinioví

Zrození Venuše

Mona Lisa

Stvoření Adama

Hravý dějepis 7 obsahuje kapitoly:

- Raný středověk
- Vrcholný a pozdní středověk
- Raný novověk

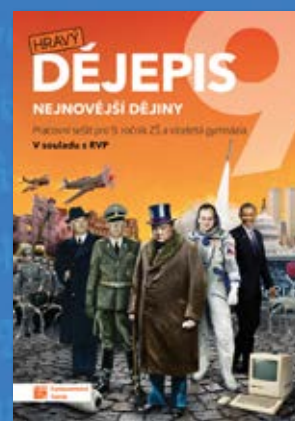
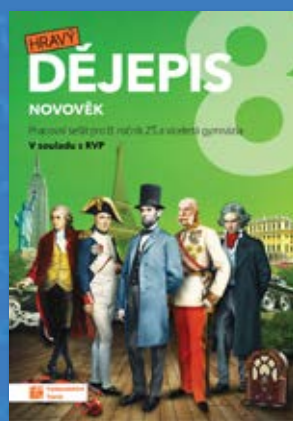
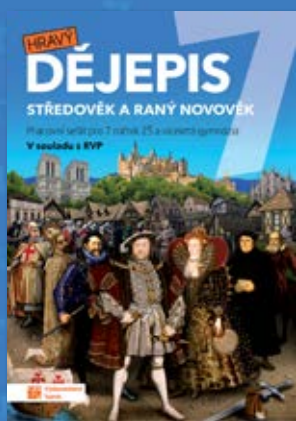
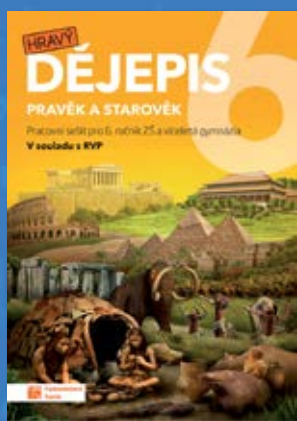
V pracovním sešitě Hravý dějepis 7 najdete:

- 52 stran obsahujících 142 zajímavých cvičení
- ilustrace a barevné reprodukce dobových hmotných pramenů
- cvičení vedoucí k uvědomování si historických souvislostí
- úryvky z kronik, pramenů a mapy z daného období
- průběžně zařazené opakovací kapitoly

Přílohy:

- Chronologický přehled českých a světových dějin od roku 600 do roku 1650
- Naučné přehledy vědy, kultury a architektury

Ucelená řada pracovních sešitů Hravý dějepis:

ISBN: 978-80-7563-068-1

Pracovní sešit je připraven v souladu
s Rámcovým vzdělávacím programem.